

UPORABA KANABINOIDOV V ZDRAVSTVU

»Bolniki potrebujejo dostop do izvlečkov v farmacevtski obliki«

Nihče na črnem trgu namreč ne vrednoti vsebnosti pripravkov in ne sledi protokolom dobre proizvodne prakse. **Glavna težava tako imenovanih garažnih pripravkov, ki jih ljudje pripravljajo doma, je, da lahko dobite tudi takega, ki bo vaše zdravje poslabšal, ali pa, če imate srečo, takega, ki bo rešil več težav, kot ste pričakovali.**

»Kako različne vrste konoplje in različne kombinacije vsebnosti sestavin pomagajo različnim simptomom in boleznim, lahko izmerimo le, če so izvlečki analizirani. Zato si želimo več kliničnih raziskav.«

Prof. Lumir Hanuš

Zato morajo biti za zdravnike, ki bodo zdravila predpisovali, na voljo standardizirani farmacevtski pripravki, za katere se točno ve, koliko posamezen odmerek vsebuje aktivnih učinkovin, je na tiskovni konferenci ob prvem izobraževanju zdravnikov o medicinski konoplji v Sloveniji dejal prof. dr. Gorazd Drevenšek z Inštituta za farmakologijo in eksperimentalno toksikologijo z Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani in Univerze na Primorskem. Izkušnje iz tujine kažejo, da je velik delež zastupitev s konopljinimi izvlečki posledica fitofarmacevtskih sestavin (s katerimi je posameznik oskrboval rastlino in so prisotne tudi v izvlečkih), in ne kanabinoidov, je pritrdila tudi doc. dr. Tanja Bagar, ki je doktorirala iz biomedicine in je aktualna direktorica inštituta ICANNA.

Na to, da do zdaj ni na voljo pripravkov, ki bi jih zdravniki lahko predpisovali (razen tistih, ki so dosegljivi pri bolnišničnem predpisovanju), je opozoril dr. Drevenšek. Predvideva, da lahko kanabinoidna zdravila pričakujemo prihodnje leto. Po njegovih besedah bi bilo idealno, če bi imeli tudi v osnovni zdravstveni dejavnosti za jasno določene skupine na voljo pri-

pravke, ki bodo preprosti za uporabo ter z jasnimi navodili za zdravnike in bolnike.

Želijo več kliničnih študij in izkušenj

Tudi prof. Lumir Hanuš, ki dela na Češkem in v Izraelu ter se z raziskovanjem konoplje v zdravstvu ukvarja že dolgo (zadnjih 20 let za bolnišnice pripravlja konopljinine izvlečke, predvsem za rabo v paliativni oskrbi), potrjuje mnenju, da pričanja bolnikov, ki so si s konopljinimi izvlečki pozdravili bolezn, za zdravnike in znanstvenike nimajo nobene uporabne vrednosti. Kako bo neki izvleček učinkovit pri zdravljenju bolezni ali simptomov, je odvisno od kakovosti priprave, vrste konoplje in sestave oziroma razmerja aktivnih sestavin. Če ne poznajo točne sestave izvlečka, ki ga je bolnik uporabljal, ne morejo vedeti, kaj mu je oziroma ni pomagalo. Poleg javnosti najbolj znanih učinkovin THC in CBD konoplja vsebuje skupaj 144 kanabinoidov in 1.250 drugih sestavin, kamor denimo sodijo flavonoidi, polifenoli in podobno, in vse te učinkovine med seboj delujejo sinergijsko. Iz teh razlogov prof. Hanuš nasprotuje domačemu gojenju konoplje in pripravljanju izvlečkov v zdravstvene namene. Meni, da nekdo brez znanja ne more vzgojiti kakovostne rastline, še manj pa pripraviti kakovostnega izvlečka. Poleg tega obstajajo različne vrste konoplje, kar pomeni, da se iz različnih vrst pripravijo različna zdravila proti različnim boleznim. »Kako naj nekdo brez

Učinki kanabinoidov so posledica vezave na kanabinoidne receptorje. Do zdaj sta kot kanabinoidna receptorja potrjena dva: CB1 in CB2, GPR55 pa se predvideva kot tretji kanabinoidni receptor. Njihova naloga je, da zaznajo spremembe v koncentraciji kanabinoidov v svoji okolici in omogočijo čim hitrejši odziv celice, tkiva in telesa na to spremembo. Glede vezave na receptorje razlikujemo:

– **agoniste:** vežejo se na receptorje, vendar ne sprožijo biokemijskega odziva v celici;

– **modulatorje:** imajo različne afinitete do receptorjev, lahko se neposredno vežejo nanje ali pa posredno spreminijo afiniteto vezave agonistov in antagonistov.

Doc. dr. TANJA BAGAR, ICANNA

V zdravniških krogih sprememba uredbe ni bila posebej odmevna: dosegljivi niso nobeni uradni napotki, kdo natančno lahko predpiše zdravila s kanabinoidi; ali je to dovoljeno vsakemu zdravniku že na primarni ravni ali samo znotraj določenih terciarnih institucij. Strokovnih priporočil (indikacij) za njihovo uporabo ni. Zdravila iz kanabinoidov od sprejetja uredbe in registracije sintetičnih analogov kanabinoidov uporabljamo predvsem v terciarnih ustanovah: na Onkološkem inštitutu Ljubljana ter na Nevrološki in Pediatrični kliniki UKC Ljubljana. V preteklosti pa so že občasno na posamezni kliniki z interventnim uvozom zagotovili ta zdravila posameznim bolnikom. Od marca 2016 je v Sloveniji dovoljeno tudi predpisovanje izvlečka iz medicinske konoplje (fitokanabinoid), ki je registriran kot zdravilo, ni pa dovoljeno predpisovanje medicinske konoplje. Izvršni odbor Zdravniške zbornice Slovenije je sprejel priporočila o uporabi medicinske konoplje za zdravstvene namene, ki jih je pripravila posebna strokovna skupina pri zdravniški zbornici. Priporočila so bila poslana tudi državnemu zboru in ministru za zdravje. Sledila je aktivnost odbora za zdravstvo v državnem zboru, ki je 7. oktobra 2016 sprejel sklep o podpori uporabe konoplje v medicinske namene in naložil ministru za zdravje, da v 60 dneh s preračunljivo konopljo na seznam skupin prepovedanih drog omogoči njeno uporabo v medicini in pripravi akte, ki bodo omogočili gojenje medicinske konoplje tudi pri nas.

MILAN KREK,
dr. med., NIJZ

znanja o zdravilnih učinkovinah (kot ga imajo farmacevti) in brez znanja o človeški fiziologiji in bolezni (kot ga imajo zdravniki) pripravi kakovosten izvleček in ga tudi pravilno uporablja – v pravih odmerkih in s pravim razmikom med odmerki?« se je spraševal. Zato mora biti uporaba konoplje v zdravstvene namene raziskana klinično, je poudaril dr. Hanuš. S tem se je strinjal tudi dr. Drevenšek: »V Sloveniji, tudi Evropi, obstaja velika težava zaradi pomanjkanja kliničnih študij, saj so bile še pred nedavnim te snovi prepovedane. Kolegi v Izraelu zelo prednjačijo, saj konopljo v zdravstvene namene uporabljajo že 30 let, čeprav imajo tudi oni določne regulatorne težave.«

Več izobraževanj o uporabi konoplje v zdravstvene namene

Da bi bili bolniki, ki so odpuščeni z onkološkega inštituta v paliativno obravnavo, tudi v domači oskrbi deležni zdravljenja s kanabinoidi, pa je izrazil upanje dr. med. Milan Krek z Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Opomnil je, da je bilo to šele prvo v vrsti izobraževanj za zdravnike, ki je bilo tokrat predvsem o uporabi kanabinoidov v paliativni oskrbi. »Za zdaj upamo, da bodo vsaj ti zdravniki, ki so se udeležili izobraževanja, medicinsko konopljo lahko predpisovali bolnikom v paliativni obravnavi, seveda v tesnem sodelovanju z zdravniki na onkološkem inštitutu, kjer jim bodo tudi določili terapevtski odmerki.« Po njegovih besedah načrtujejo še več izobraževanj o uporabi konoplje v zdravstvene namene, v prihodnje tudi za druga področja. Spomladi prihodnje leto lahko pričakujemo predavanje o

uporabi konoplje v nevrologiji, jeseni pa o odpravljanju bolečin.

Vsak bolnik si zasluži učinkovito zdravljenje

Prof. Hanuš meni, da bomo v prihodnosti s konopljinimi izvlečki lahko zdravili veliko bolezni. Zavedati pa se je treba, poudarja, da konoplja ni panacea: »Konopljin izvlečki ne morejo pozdraviti vsake, vsakogar, vsake bolezni in bolezni v vsaki fazi.« Po njegovih izkušnjah v paliativni oskrbi konopljin izvlečki učinkovito pomagajo od 80 do 90 odstotkom bolnikov, kurativne lastnosti pa žal še niso toliko raziskane. Okoli deset odstotkov do zdaj zdravljenih bolnikov je zdravljenje s konopljinimi izvlečki prenehalo zaradi slabega počutja po uporabi ali zaradi odsotnosti terapevtskega učinka. Zdi se mu pomembno, da se zdravljenje s konopljinimi izvlečki uvaja postopoma in začne z zelo majhnimi odmerki, da telo pridobi toleranco. Predoziranje s konopljo je izjemno neprijetno, ne pa tudi smrtno nevarno, kar lahko potrdijo tudi rekreacijski uporabniki, je dejal prof. Hanuš. Njegova sklepna misel je bila: »Če je nekdo bolan in mu zdravniki ne znajo pomagati, konopljin izvlečki pa mu pomagajo, sam tega ne razumem kot ilegalno dejanje, kajti vsak bolnik si zasluži zdravljenje.«

V Sloveniji je sedež mednarodnega inštituta za kanabinoide – ICANNA

Inštitut je začel delovati na začetku tega leta v sodelovanju Slovenije, Avstrije in Nemčije, je povedala doc. dr. Tanja Bagar, ki je doktorirala iz biomedicine in je zdajšnja direktorica inštituta. »Nastal je na pobudo bolnikov, predvsem pa staršev otrok z epileksijo. Slovenija je bila takrat na točki, ko je bila regulacija o uporabi konoplje zelo stroga. Inštitut se je ustanovil z namenom, da bi se ustvarilo polje, kjer bi se povezalo čim več strokovnjakov, ki bi raziskovali konopljo, primarno v zdravstvene namene, in svoje znanje delili naprej.« Dr. Bagarjeva je poudarila veliko problematiko, namreč, če bolniki ali starši želijo kaj izvedeti o konoplji, informacije ponavadi iščejo na spletu. Tam pa kar mrgoli zavajajočih informacij in potem so bolniki oziroma starši pogosto še bolj zmedeni kot prej. Treba jih je usmeriti, kam se lahko obrnejo po pomoč, ter jasno ločiti mite od dejstev.

Noemi Mavrič
medicina-danes@finance.si

Zdravila na osnovi konoplje, ki so terapevtsko že na voljo, so marinol (učinkovina THC), sativex (zmes THC in CBD) in epidolex (CBD). Na voljo so tudi pripravki iz posušene rastline, ki vsebujejo nadzorovano vsebnost THC in CBD, kot so Bedrocan, Bedrobinol in Bediol. CBD in sorodni kanabinoidi zmanjšajo vnetje in hiperaktivnost mikroglije ter skupaj s THC delujejo nevroprotektivno pri možganski ishemični kapi. Zato se poleg paliativne uporabe vse bolj preizkušajo pri kroničnih nevrodegenerativnih boleznih. Pri uporabi zdravil iz konoplje pa je potrebna previdnost pri interakcijah z antipsihotiki, saj lahko znižajo serumске ravni teh zdravil. Pri uporabi alkohola, benzodiazepinov ali drugih psihoaktivnih zdravil se lahko pojavijo učinki, kot so utrujenost, razdraženost ali nevarnost razvoja psihotičnih simptomov, kar pa je pogosto povezano s trenutnim počutjem bolnika. Čeprav neposrednih zastrupitev s kanabinoidi ni veliko, je previdnost potrebna pri hkratni uporabi z drugimi psihotropnimi zdravili ali snovmi.

Prof. dr. GORAZD DREVENŠEK, Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani in Univerze na Primorskem